

Budapestre vonatkozó újságcikk

Osztályozás

064

Szerző:

Siklóssy László

Cím:

Félszázados emlékezés az
1885. évi országos kiállításra.

Forrás:

Pesti Hírlap Vasárnapja

Hely

Idő

Személy

Helyszám

Bp. 1935

(Hely)

1935

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

FÉLSZÁZADOS EMLÉKEZÉS AZ 1885. ÉVI ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁSRA

IRTA: SIKLÓSSY LÁSZLÓ

Két nemzedéket átviharzott hatvanas ifjak és hetvenkedő legények még jól emlékeznek az 1885-ös kiállításra, amelynek mozgalmasságát mint fürge gimnazisták vagy mint tekintélyes cinderes jogászgyerekek élvezték végig.

Boldog és bizakodó korszak volt ez... Már beleszoktunk az alkotmányosságba. Volt külpolitikai bonyodalom, sőt háborunk is: a boszniai okkupáció, amelyről csak utóbb derült, miféle balfogás volt. Akkor minden jól ment. A kormánykerekét erősen fogta a kezében *Tisza Kálmán*. Már tizedik éve volt miniszterelnök. Már harmadszor is ő választatott. És ez, az 1884-es választás sikerült a legjobban. Ugy látszott, hogy minden időkre ő marad miniszterelnöknek.

Ezt a gyönyörű új országot s annak sudárba szökkenett fővárosát meg kell mutatni a világnak! Legyen kiállítás! Ezt leginkább Matlekovits Sándor és Zichy Jenő, az ipargróf hangoztatta, aki csak nemrégiben rendezett sikeres iparkiállítást Székesfehérvárott. Mások adatokkal igazolták, hogy a kiállítások kora lejárt. Mi tudjuk, hogy akkor legfeljebb csak kezdődött. Végre összefogtak az összes illetékes tényezők és létrehozták az 1885. évi „általános országos kiállítást”.

A kiállítás helyéül a Városligetet szemelték ki, amely azidőben afféle népliget volt. Tava hinárosan-nádasan terpeszkedett szét és hordozta habjain

a vidám vasárnapi ládikosokát, akik kiszállhattak uzsonnázni a Páva-szigeten vagy megközelíthették rajta az ősi vurstlit s abban Vasvári Kovács színművész híres Utvesztőjét. Ez a romantika eltűnt.

Aztán sok fát is eltüntettek, de ez benne volt a Liget végzetében. Már József nádor is vágatta a Liget fáit és azóta folyton vágattuk: a Liget mégis szebb és szebb lett. Való igaz, hogy a Ligetnek a kiállítások sem ártottak. Az ott maradt épületek közül például alig tudnók nélkülözni az Iparcsarnokot, amely beszédes emléke

a múlt század kiállítási építészetének. Kupolával összefogott négy kapujával, négy tornyával elterül ezen az alföldi Ligeten szélesen, de kedvesen. Az előtte lévő hatalmas, parkos, szökőkutas sétateret ma is élvezzük. Ötven év előtt éppenséggel csodaszámba ment.

Még két állandóságra készült épülete volt a kiállításnak, a többi ideiglenes favázsa épület volt. A legtöbb afféle „svájci ház” volt, de volt kis reneszánsz palota, keleti csarnok, debreceni csárda, sőt egy székely ház is, amelyet aztán Bikafalvi Máté Domokos, a kor jeles fogásza azonnál megvásárolt és azonnál kapustól galambducostól felvitte a Svábhegyre és oda telepített a templom tájékára.

Ma mosolygunk ezen, pedig az 1885-ös kiállításnak éppen az volt egyik legfőbb érdeme, hogy nem volt túlméretezett. Ez a kiállítás csak beleilleszkedett egy már előzetesen megalapozott nagyvonalúságba, amely az Andrássy-utnak (akkor Sugár-utnak), majd a Stefánia-utnak megépítéséből, a Városligetnek kibővítéséből és az akkori új-lóversenyterrel való összeköttetéséből állott.

Elkövetkezett a kiállítás megnyitásának napja: 1885 május 1-je. „Maga a természet megtalálta ön-

magát, írta az aznapi *Pesti Hírlap*, mert színpompájának, illatárjának és fényözönének teljes bübájával köszöntött be.” Ezen a május 1-én hajtatott először végig Ferenc József király az Andrássy-uton, amelyen háromszíni zászlóerdőben ember ember hátán szorongott a lelkes tömeg, hogy megcsodálja azt a végtelen kocsisort, amelynek élén Albrecht főherceg haladt, közepén a király s a vé-

gén Rudolf trónörökös, feleségével, Stefánia belga királylánnyal.

Nemcsak a főváros számára volt ez felejthetetlen emlék, hanem a királyi családnak is, mert kábitóan egyszerű kép tárult eléjük ama huszegynehány perc alatt, amíg a Várból az Albrecht-uton, Lánchidon, Fírdő-utcán és Andrássy-uton végigpötltek: a várost még nem látták soha! Ez egy új Budapest volt, amely benevezte magát a világvárosok szépségversenyébe.

És ilyen kocsikázás is csak abban az időben létezett. Mert a fenti utvonálhoz adjuk még hozzá a Stefánia-utat a maga lóversenyutáni lovas-kocsis pompájával, négyes-hatos fogataival. Ezt csinálja meg a mai autós világ! Az autó torlódik, robogni csak a paripák tudtak.

Az a kor nem ismerte a buza-dumpinget. Tejjel-mézzel folyt az ország s a búzát, tejet, mézet el is lehetett adni. Jó volt földbirtokosnak lenni, jó volt falusi kastélyban

lakni s onnan feljönni a kiállításra: vinni egy kis pénzmagot szép Budapestre.

A gazdáknak már csak azért is illett feljönniük, mert volt a kiállításnak szép mezőgazdasági része is, a suly azonban nem ezen nyugodott, hanem az ipari részen. A magyar ipar kívánt elsősorban bemutatkozni országvilág előtt s ezt meg is tette. Ezt a szép teljesítményt fény és árnyoldaláról egyként megvilágította *Pulszky Ferenc* a *Pesti Hírlap* vezércikkében: „Csodálkozva láttuk, — írta — mi mindent lehet kiállítani a hazában, amit rendszeren a külföldről vagy az osztrák tartományokból szoktunk hozni, csakhogy e fényes kiállításnak nagy-része nem azt mutatja, mit készít iparunk, hanem mit képes alkotni.” Ez azt jelentette, hogy a magyar iparosnak és gyárosnak nemcsak arra kell ügyelnie, hogy szép mintadarabokat készítsen, hanem, hogy áruját versenyre elkészülten elárúsítani is tudja.

Egy utólagos seregszemle e kiállításon mindenesetre megnyugtató. Mi minden száguldott végig rajtunk ötven esztendő alatt és ime még élnek valóságban és cégtáblán azok a nevek, amelyeket egy egykoru nyomtatványból abban a sorrendben írok ki, amint ott következnek: *Dreher, Kühne, Littke, Glück, Gundel, Hüttl, Láng, Fischer, Zsolnay, Bachruch, Granichstaetten, Testory*. A tudományos megállapítás, hogy e kiállításnak valóban igen nagy hatása volt egyfelől iparunk önértetére, másfelől honi és külföldi hírére.

A kiállítás egyike volt első idegenforgalmi kísérle-

is, természetesen anélkül, dern
forgalmi módszerek szerepelte volna. A gond-
az volt, hogy rendezzünk egy szép kiállítást, legyünk
gyarosan vendégszeretőek a külföldi látogatók iránt
s azok majd jönnek tömegestül. Hát tömegestül nem jöt-
tek, mert az utazás az időben drága volt. De egyesek jöt-
tek. Így olvassuk ezt Borostyáni Nándornak, a Pesti Hir-
lap külföldet járt szerkesztőjének írásában:

— Nézem az idegenek névjegyzékét és szívem csakugy
agad az örömtől, mintha mesterségem nem a tollal, ha-
em a dupla krétával való írás volna. Orosz hercegek
Ioszkvából és Szentpétervárról, marquis-k és vicomte-ok
árizsból, hamisítatlan lordok tengerővezte Albionnak
az ázsiai szigetéről. Mindenféle tanácsosok Poroszországból,
unkerek Mecklenburgból, gyárosok és nagybirtokosok
Cseh- és Morvaországból, rentier-k Brüsszelből, Chicagó-
ból, New Yorkból, kereskedők és zsurnaliszták Európa
minden államából...

A Pesti Hirlap 1885 május 19-én az *Idegen sajtó ró-
lunk* címmel közöl vezércikket. „Reményünk beteljesedett,
— írja — a kulturállamok megszűntek bennünket követ-
kezetesen ignorálni s készségesen elismerik, hogy mi a
civilizált világhoz tartozunk. A németországi sajtó nehéz
helyzetben van velünk szemben, de elismeréssel, sőt
magasztalással emlékezett meg rólunk. Az angol és
francia sajtó még most nem sokat foglalkozik kiállítá-
sunkkal, ellenben a szentpétervári Novosztí igen...”

Az előkelő csoportos látogatások élén járt Bécs város
előljárósága, élén Uhl polgármesterrel, majd később a
bécsi Concordia újságírók egyesülete. Mindkét látogatás
fényesen sikerült. *Beksi Gusztáv* szerint Bécs a szép
asszony s Budapest a huga. Eddig Bécs mostohatestvér

volt, de most már édestestvér az ő hugoscájára
íránt, akinek ez a kiállítás az első bálja.

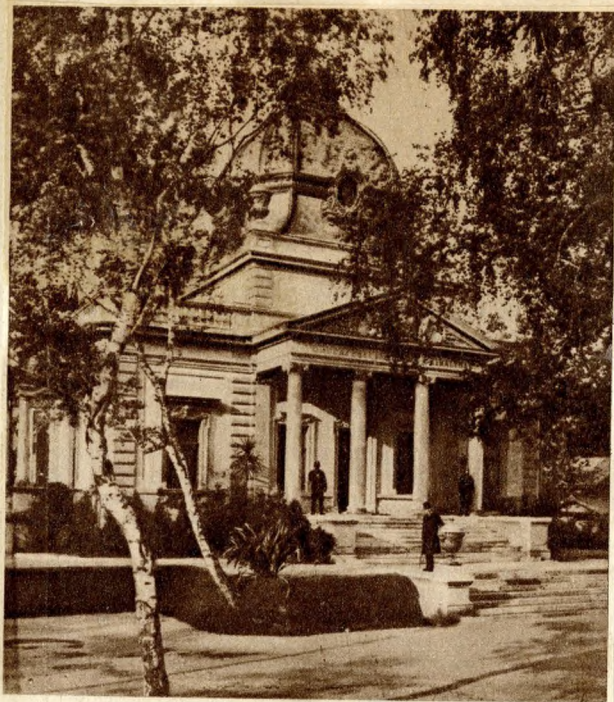
Az osztrák-magyar újságíró-ölekezés közép-
pontjában *Jókai Mór* állott, akit az egyik ban-
ketten az osztrák kollégák vállukra kaptak és
tiz percig hordoztak körül a teremben. Mert
persze bankett az volt bőven. „Nem mondom,
— írta Borostyáni — hogy a kiállítással bécsi ba-
rátaink egészen úgy jártak, mint a vándorutra
kelt gólya, mely hazajövele után csak arról
tudott beszámolni, hol falatozott a legkövőbb
békákból, hanem, hogy sokat nem láttak belőle,
az bizonyos.”

Nem érdektelen, hogy a magyar állam e kiál-
lításán barátságos gesztussal fordult a „dunai
államok” felé. Számukra külön Keleti Pavillont
építtetett, hogy ott, mint kiállítók szerepelje-
nek. Ezzel a lehetőséggel azonban igen véko-
nyan éltek, különösen Szerbia, amelyik inkább
az antwerpeni kiállítást tüntette ki részvételével.

A kiállítás legnagyobb sikere a magyar jövőben vetett
bizalom megizmosodása volt. Ebben tagadhatatlan része
volt a kiállítás védnökének, Rudolf trónörökösnek, aki
sohasem titkolta, hogy barátja a magyaroknak. Rudolf-
nak voltak érintkezési pontjai a magyarsággal, főképpen
írókkal és művészekkel az Osztrák-Magyar Monarchia
Írásban és Képből kiadvány révén, melynek védnöke volt.
Akinak alkalmá volt beszélni a trón örökösével, lelkes hi-
vévé vált.

A trónörökös ünneplése csuespontját érte el akkor,
amikor a trónörökös 1885 november 5-én magyar beszéd-
del zárta be a kiállítást. A Pesti Hirlap tudósítása szerint
„minden arc örömtől pirult, a szemek a lelkesedés láng-
jától ragyogtak, mindenki magasabb lett egy fejjel, csak
gróf *Széchenyi Pál* miniszter hajolt meg s könnyezve csó-
kolt meg a trónörökösnek kesztyűtlen kezét. A trón-
örökös elpirult, a körülállók mosolyogtak a tulságos el-
érzékenyülésen s a jelenetet nem látó közönség lelkesen
éljenzett”.

Egyesek azonban mégis csak látták s az *Alarcos* bál
dallamára dudolva mentek haza: „Valóban szép ez a tör-
ténét, lesz mit nevetni a városban.” Ugy is volt. *Szé-
chenyinek* sokáig kellett hallania a *kisztihand miniszter*
és *Kisztihand Pali* elnevezéseket. Az azonban csak mese,
hogy ez az eset tárcájába került. *Széchenyi* még 1889-ig
helyén maradt.

Király-Pavillon. (Ybl Miklós műve. Ma: Gerbeaud.)

Keleti Pavillon.

Megnyitási ünnepély.
Alsó kép: a záróünnepély. (Egykorú fényképek.)

